

Rémai Dániel¹

MADE IN ISRAEL, AVAGY HADIIPARI ÉS LOGISZTIKAI SAJÁTOSÁGOK AZ IZRAELI VÉDELMI ERŐKBEN

<https://doi.org/10.30583/2020.4.076>

Absztrakt

A logisztika, és ezen belül az utánpótlás biztosításának kérdése már Izrael Állam megalakulása előtt komoly kihívást jelentett az Izraeli Védelmi Erők elődszervezeteinek. Az 1948-ban létrejövő állam fegyveres erejének kiemelt célja volt, hogy együttműködve a nemzeti iparral, minél inkább függetlenítsse magát az importtól. Célom, hogy áttekintsem az izraeli hadiipar és védelmi gazdálkodás történeti fejlődését, eredményeit és azokat a változókat, amelyek ezt alapvetően meghatározzák és meghatározták a múltban. Ezen információk segítségével arra a kérdésre keresem a választ, hogy a modern izraeli hadiipar tényleg képes volt-e kialakítani az önellátás alapvető feltételeit vagy továbbra is fennáll az importfüggőség problémája.

Kulcsszavak: importfüggőség, Izrael, Izraeli Védelmi Erők, katonai logisztika, védelmi gazdálkodás, védelmi tervezés

Abstract

The issue of securing logistics and supplies was a serious challenge to the predecessor organization of the Israeli Defense Forces (IDF) even before the formation of the State of Israel. After 1948, one of the IDF's main goal was to build a strong cooperation with the national industry and to become as independent as possible from imports. My aim is to review the historical development, achievements of the Israeli military industry and defense economy. Furthermore, to show variables which have determined and defined these fields in the past, nowadays and the future. The main question is: has the modern Israeli military industry been able to create all the conditions for self-sufficiency or does the problem of import dependence still exist?

¹ A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Terrorelhárítási Tanszékének munkatársa; az NKE Hadtudományi Doktori Iskola hallgatója. ORCID-azonosító: 0000-0002-5664-0977

Keywords: import dependence, Israel, Israeli Defense Forces, military logistics, defense economy, defense organization and planning

„-Hiszel bennem?
-Én az utánpótlásban és a logisztikában hiszek.”
The Punisher 1. évad 4. rész²

1. Témaválasztás indoklása és problémafelvetés

Az amerikai Marvel Filmstúdió által gyártott Punisher című fikciós sorozat főszereplője, Frank Castle – aki a sorozatban Megtorló álnéven harcol a bűnözés ellen – karaktere katonaviselt ember, így pontosan tudja, hogy az utánpótlásnak és a logisztikának kiemelt szerepe van a harcászati, hadműveleti és a stratégiai célok elérésében. Csak a rosszabb filmekben lehetséges, hogy a főszereplő megfelelő előkészítés és az utánpótlás biztosítása nélkül vívja ki a győzelmet, míg a való élet háborús konfliktusaiban a logisztikának kiemelt szerepe van. Montecuccoli már az 1600-as években úgy fogalmazott, hogy a háborúhoz három dolog kell: „pénz, pénz és pénz”.³ A felhasználható hadianyagok beszerzése, biztosítása, tárolása és eljuttatása a célterületre alapvetően szükséges a hadműveletek tervezéséhez és végrehajtásához, ez viszont komoly anyagai erőforrásokat, biztos és stabil gazdasági feltételeket követel, és szükséges hozzá az ellátási rendszer komplex megszervezése. Ahogy Moshe Kress, az Amerikai Egyesült Államok Hadi-tengerészete által fenntartott kaliforniai Naval Postgraduate School oktatója fogalmaz: „A katonai expedíciók történelmi tapasztalatai Nagy Sándortól az Öböl-háborúig azt tanítják nekünk, hogy a logisztika fontos feladat és a hadviselés elválaszthatatlan része.”⁴

A következőkben egy hagyományos értelemben nem feltétlenül a nagyhatalmak közé sorolt ország, Izrael haderejének, az Izraeli Védelmi Erőknek (IDF) a működését kívánom vizsgálni a katonai logisztika és a katonai gazdálkodás szempontrendszer mentén. Hagyományos értelemben Izrael nem tekinthető nagyhatalomnak, de ha a nagyhatalom definícióját modernebb, kiterjesztett kontextusba helyezzük,

² *The Punisher*. Marvel Univerzum – 2017-2019.

³ VLADÁR Tamás: *Raimondo Montecuccoli*. Link: <https://multkor.hu/cikk.php?id=11189> Letöltés dátuma: 2020.01.11.

⁴ KRESS, Moshe: *Operational Logistics The Art and Science of Sustaining Military Operations*. Springer, 2016. 13. p.

ez az állítás megdőlni látszik. Az elemzésben röviden kitérek arra, hogy – véleményem szerint – mégis miért lehet helye és szerepe Izraelnek a nagyhatalmak sorában. Ezt követően áttekintem az izraeli gazdaság fejlődését és annak néhány mutatóját, különös tekintettel az import és az importfüggőség kérdéskörére. Az általános gazdasági jellemzők vizsgálatát követően a modern Izrael hadiiparának történetét és fejlődését igyekszem illusztrálni a számok és a 20. század konfliktusainak tükrében. A fejlődési folyamat vizsgálatának utolsó részében napjaink izraeli haderőtervezése kapcsán vizsgálom a katonai költségvetés alakulását és a hadianyagok importját. Az egyes fejezetek szintetizálásából próbálok összefoglaló képet alkotni a modern izraeli hadiipar jellemzőiről.

A katonai logisztika fogalmát a NATO Logisztikai Kézikönyvében lefektetett definíció alapján kívánom vizsgálni, amely szerint a logisztika „a haderő mozgatásának és fenntartásának tervezésével és végrehajtásával foglalkozó tudomány, amelynek célja az erők fenntartása”⁵, és amelynek részét képezi „a tervezés, fejlesztés, beszerzés, tárolás, mozgatás, forgalmazás, az anyagok karbantartása, ártalmatlanítása, a személyzet szállítása, az építés, karbantartás, üzemeltetés, a szolgáltatások beszerzése vagy nyújtása és az orvosi és egészségügyi szolgáltatások támogatása”.⁶

Bár elemzésem egyik fókusza a hadianyagok importfüggőségének vizsgálata, igyekszem kitekinteni a katonai logisztika egyéb elemeire is, például a harctéri egészségügyi ellátás kérdésére, mivel ezek szorosan összefüggő, a katonai logisztika tárgykörébe tartozó területek.

Már Izrael Állam 1948-as megalakulása előtt is az IDF elődszervezeteinek komoly kihívást jelentett a brit blokád alá vont Palesztin Mandátum területén a hadianyagok beszerzése és a logisztika megszervezése. A létrejövő állam fegyveres erejének kiemelt célja volt, hogy együttműködve a hazai iparral minél inkább függetlenítse magát az importtól.⁷

Alapvetően arra a kérdésre keresem a választ, hogy a modern izraeli hadiipar tényleg képes volt-e kialakítani az önellátás alapvető feltételeit, vagy továbbra is fennáll az importfüggőség problémája

⁵ URL1: *Katonai logisztika*. Link: http://nketuz.uw.hu/katonailogisztika.htm#_Toc439957469 Letöltés dátuma: 2020.11.12.

⁶ URL2: *NATO Logistics Handbook* – 2012. november. 20. p.

⁷ ALLON, Yigal: *The Making of Israel's Army*. Universe Books, 1970.

2. Miért tekinthető nagyhatalomnak Izrael?

A hagyományos definíció szerint a nagyhatalom „olyan állam, amely katonai vagy gazdasági erővel vagy mindkettővel rendelkezik, és az általános befolyása jóval magasabb, mint a többi államé”.⁸ Azaz nagyhatalomként kezelünk minden olyan államot, amelynek érdekérvényesítő képessége túlnyúlik az államhatárán és annak szoros környezetén. A II. világháborút követően az Egyesült Államok és a Szovjetunió, mint szuperhatalom jelent meg a világpolitika színpadán, napjainkban pedig az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjait tekintik a hagyományos értelemben vett nagyhatalomoknak.

Azonban az ENSZ által közel hetven éve megalapozott világrend és struktúra számos szempontból nem fedi napjaink nagyhatalmi erőviszonyainak rendszerét. A kétpólusú világrend felbomlása, a globalizáció felgyorsulása, az információs társadalom vívmányai és a negyedik ipari forradalom hatása alapjaiban formálta át a hagyományos erőviszonyokat. A regionális szinten erős államok közül több jutott el abba a stációba, hogy érdekérvényesítő képessége jelentősen túlnyúlik a régió határain, és hangját a globális erőterben is képes hallatni. A feltörekvő államok között megtaláljuk Japánt, Braziliát, Iránt vagy akár Izraelt.

A hagyományos nagyhatalmi koncepció a katonai és a gazdasági erőre koncentrál, de napjainkban ezek a fogalmak is új értelmet nyertek, új dimenziókkal egészültek ki. Nem kell messzire nyúlnunk, ha például akarunk találni a világgazdasági rendszer összefonódásaira, elég csak a Covid-19 járvány első hónapjaira gondolnunk, amely alapvetően bénította le a nemzetközi kereskedelmet és az ellátási láncok komoly lassulásához vezetett. A korábban nem látott események rávilágítottak arra, hogy az értékláncok transz-nacionalizálódása által minden szereplő kiszolgáltatottsága nőtt, így a gazdasági erő szempontjából meghatározó lehet, ha egy katonailag vagy gazdaságilag nem éppen kiemelkedő állam valamilyen kiemelt gazdasági szegmensben foglal el kulcspozíciót.

Véleményem szerint, ha a hagyományos definíció szerint vizsgáljuk, Izrael valahol nem tekinthető egyértelműen nagyhatalomnak,⁹ de a 2006-os második libanoni háborút követő évektől kezdve egyre inkább

⁸ URL3: *Definition of world-power*. Cambridge Dictionary.

⁹ URL4: *CIA World Factbook – Israel*.

a nagyhatalmi kategória irányába tendál.¹⁰ Ha a nominális GDP alapján rangsorolunk, gazdasági erő szempontjából 2019-ben Izrael a 31. helyen állt a világ országai között. Az ennél relevánsabb mérőszám, a vásárlóerő-paritáson alapuló GDP összehasonlítása szempontjából, amely kiküszöböli a valutaárfolyamok ingadozását, Izrael a 49. helyet foglalta el.¹¹ Katonai erő szempontjából – a Global Firepower adatai alapján – 2020-ban Izrael a 18. legerősebb katonai hatalom volt a globuszon.¹²

A katonai és gazdasági erő mellett egy nehezebben megfogható dimenzió a „puha” politikai erő kérdése, amely szintén megjelenik a nagyhatalmi kategóriába történő besorolás kapcsán. A gazdasági és katonai potenciáltól függetlenül egyes államok képesek nagyobb hatást gyakorolni a nemzetközi közösségre. Ennek hátterében olyan – globális érdekeket érintő – kiemelt politikai tényezők állnak, amelyek túlmutatnak az államok külkapcsolatainak egzakt és materiális érdekein. Ez a „puha politikai erő” eszméken – történelmi, humanitárius, ideológiai, környezetvédelmi szempontokon – alapul. Izrael esetében az Egyesült Államokkal ápolt szoros külpolitikai kapcsolat mellett¹³ kiemelt szempontként jelenik meg:

- (1) a történelmi múlt;
- (2) a modern Izrael által létesített nemzetközi kapcsolatrendszer, amely Braziliától egészen Indiáig, Németországtól Dél-Afrikáig behálózta a világot;¹⁴
- (3) továbbá a közel-keleti régió kiemelt szerepe a világpolitikában és a világgazdaságban.

A közel-keleti konfliktusok és azok hatása az olaj világgpiaci árára alapvetően befolyásolják a világgazdaság helyzetét, ezért a regionális béke fenntartása miatt a Közel-Kelet államainak szava, érdekeik szá-

¹⁰ RÉMAI Dániel (2020A): Biztonsági kihívások hálójában, avagy az Izraeli Védelmi Erők esete az aszimmetrikus hadviseléssel. In: *Honvédségi Szemle*. 148. évf. 6. sz. 2020. 16-32. p.

¹¹ URL5: *The World Bank*.

¹² URL6: *Global FirePower – 2020 Military Strength Ranking*. <https://www.global-firepower.com/countries-listing.asp> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

¹³ ZUNES, Stephan: *Why the U.S. Supports Israel*. 2002. Link: https://ips-dc.org/why_the_us_supports_israel/ Letöltés dátuma: 2020.11.14.

¹⁴ RÉMAI Dániel: *Izraeli biztonság- és védelempolitika és az izraeli hadsereg 1948 és 1956 között. A térség geopolitikai tényezőinek hatása a modern izraeli hadsereg kialakulására és jellemzőire*. Diplomamunka, NKE. 2014.

mos esetben kiemelt súllyal esnek latba nemzetközi fórumokon, szemben más, nem kiemelt régiók hasonló gazdasági vagy katonai szinten álló országaival.

A nagyhatalmi státusz vizsgálatában a nemzetközi érdekérvényesítéshez szorosan kapcsolódik a nukleáris csapásmérő képesség és erő kérdésköre. Izrael hivatalosan nem tartozik az atomhatalmak közé, hiszen nem került megerősítésre, hogy rendelkezne atomfegyverrel, de nem lehet kizárni annak a lehetőségét, hogy rendelkezésre áll ez a képesség, amely tovább erősíti helyzetét a nemzetközi erőviszonyok rendszerében.¹⁵

A nagyhatalmi definíció új elemeként, kiegészítő faktorként meg kell említenünk a kutatás-fejlesztés területét, amelyben Izrael élen jár. A Világbank 2018-as adatai alapján az ország GDP-je 4,95 százalékát költötte kutatás-fejlesztésre, amellyel első helyre ugrott a világ országai között.¹⁶ Ehhez szorosan kapcsolódik az informatikai fejlesztések területe, amelyben Izrael szintén az élen jár.¹⁷

Az aszimmetrikus hadviselés előtérbe kerülésével a kibertérben vívott műveletek egyre nagyobb szerepet kapnak, de ezek sikeres és hatékony végrehajtásához szükséges a megfelelő informatikai ismeretekkel és felkészültséggel rendelkező háttország, amelyben az Izraeli Védelmi Erők (IDF) élen jár.

Izrael az elmúlt tizenöt évben az információs hírszerzés mellett a kibertámadások területén is nevet szerzett magának, gondoljunk csak az iráni atomprogramot évekkal visszavető, 2005 és 2010 között terjedő Stuxnet programra¹⁸ vagy az IDF 8200-as egységére, amely „valószínűleg az egyik legfejlettebb műszaki hírszerző ügynökség a világon, és mindenben egy szinten áll az amerikai Nemzetbiztonsági Ügynökséggel, azaz az NSA-val”.¹⁹

¹⁵ COHEN, Avner: *Israel and the Bomb*, Columbia University Press, 1998. (ebook)

¹⁶ URL7: World Economic Forum: *These countries spend the most on research and development*.

¹⁷ SHTEINBUK, Eduard: *R&D and Innovation as a Growth Engine*. National Research University – Higher School of Economics. Retrieved 11 May 2013. Link: <http://sun.inc.hse.ru/sites/default/files/Shteinbuk.pdf> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

¹⁸ URL8: Kaspersky: *Infographic: On the Trail of the Stuxnet Worm*.

¹⁹ REED, John: *Unit 8200: Israel's cyber spy agency, Former insiders and whistleblowers provide a view of the formidable military intelligence outfit*. 2015. Link:

Összességében azt mondhatjuk, hogy a hagyományos definíció szerint Izrael egy középhatalom, amely régiójában vezető szerepet tölt be, de számolva a korábban említett kiegészítő tényezőkkel – mint a „puha” politikai dimenzió, a nemzetközi kapcsolatok rendszerében elfoglalt szerep, az innovációs és technológiai potenciál – Izraelre tekintethetünk úgy, mint napjaink egyik nagyhatalmára.

3. Az izraeli gazdaság helyzetéről

Kishont Ferenc magyar származású izraeli satíraszerző klasszikus mondata szerint „Izrael egy olyan ország, amely túlságosan keskeny ahhoz, hogy a világtérképen elég hely legyen nevének kiírására”.²⁰ Ez a földrajzi adottság nemcsak a stratégiai mélység hiánya miatt jelent problémát a zsidó állam haderejének, hanem a rendelkezésre álló természeti és gazdasági erőforrások szűkössége miatt is.

A modern Izrael a Földközi-tenger keleti partján fekvő körülbelül 21 000 km² kiterjedésű terület, amely 200 km szélességben és 500 km hosszan terül el. Kis mérete ellenére a földrajzi adottságai változékonyak. Nyugaton 187 km hosszan a Földközi-tenger határolja, míg keleten a terület határát a Jordán folyó és annak völgye jelképezi. A tengerparttól a szárazföld irányába 15-20 km-es mélységig sík, lankás terep húzódik végig a partvonal mentén. Ez a terület legsűrűbben lakott része.

Az ország hármasszoros horizontális tagolású:

(1) északon a Galileai-hegység, a Karmel-hegység és a Golánfennsík terül el, amelynek a legmagasabb pontja a Meron hegy (1208 méter);

(2) középső részét dombságok alkotják, míg

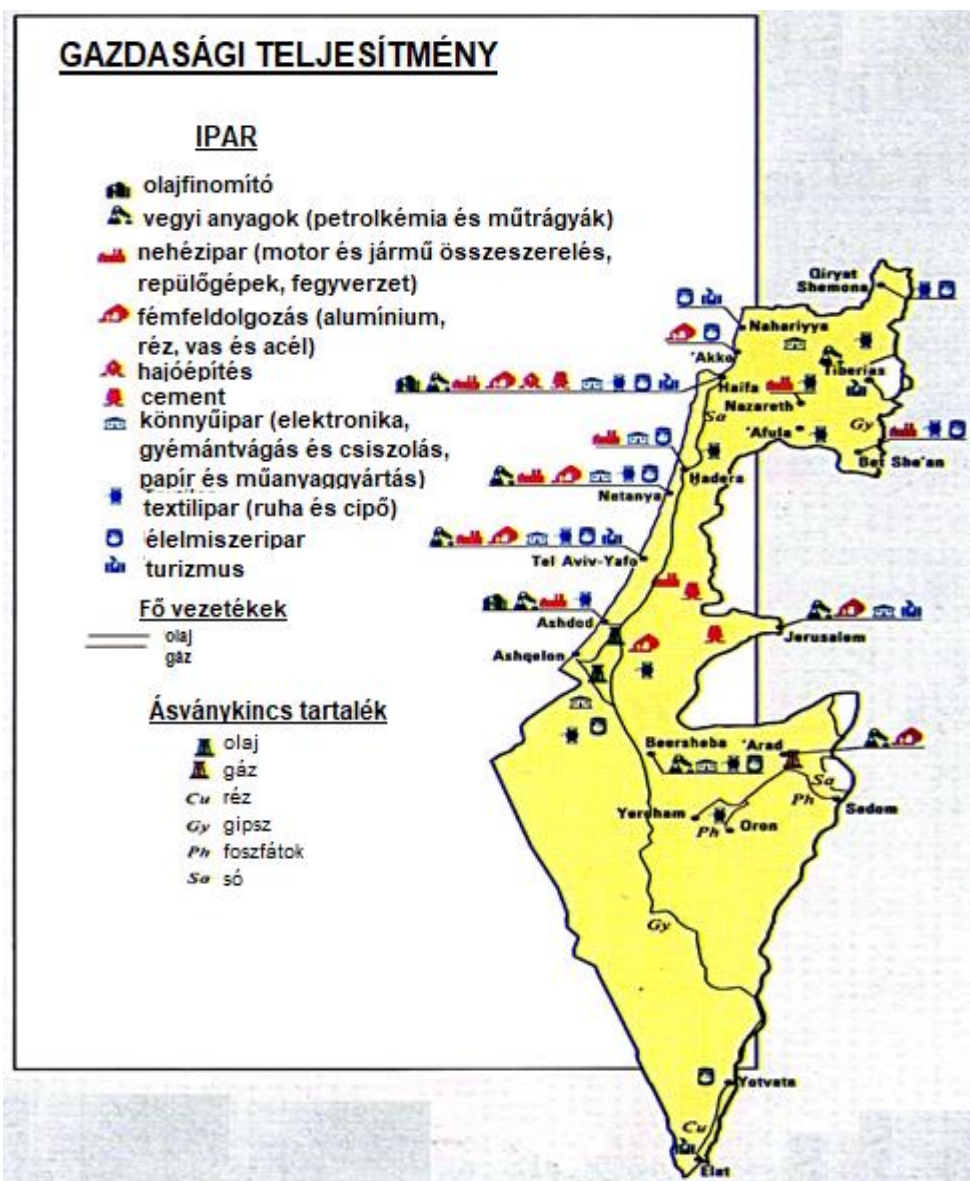
(3) a terület déli, legnagyobb kiterjedésű részén a Negev-sivatag helyezkedik el. Az ország éghajlata mérsékelt mediterrán, de jelentős eltérés mutatkozik a déli, sivatagi és az északi, hegyvidéki részek között.²¹

<https://www.ft.com/content/69f150da-25b8-11e5-bd83-71cb60e8f08c> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

²⁰ URL9: *Ephraim Kishon*.

²¹ Ullian, Robert: *Frommer's Easyguide to Israel [With Map]*. Frommermedia, 2014. (ebook)

A hadiipar és hadiipari fejlesztések szempontjából kiemelt jelentősége van, hogy az ország szinte híján van a természeti kincseknek. Ez a szűkösség már az 1930-as évektől meghatározta az Izraeli gazdaság fejlődési irányát, mivel már a kezdetektől hatékonyságra és kreativitásra kényszerítette az állam megalakulását követő években még kifejezetten elszigetelt izraeli gazdaságot.

1. számú ábra. Izrael gazdasága²²

²² URL10: Economic maps of Israel.

„A modern – bizonyos mértékig önellátásra is képes - izraeli haderő létrehozása szempontjából kiemelt fontosságú kérdésként jelenik meg a rendelkezésre álló nyersanyagok mennyisége. A korlátozott nyersanyaglelőhelyek problémájának orvoslására a Jisuv²³ és Izrael állam gazdasága már az 1930-as évektől kezdődően az anyagtakarékos gyártási folyamatok kialakításában látta a megoldást. Ennek a tényezőnek köszönhető, hogy a K+F tevékenység és annak támogatása a XX. század folyamán Izraelben állandóan magas szintű volt.”²⁴

3.1. Az izraeli import

Összességében elmondható, hogy az ásványi anyagok hiányát még a fejlett izraeli gazdaság sem tudja teljes mértékben áthidalni. Az energiahordozók tekintetében kiemelten magas az import mértéke: 2009-ben a GDP öt százalékát költötte az ország energiahordozók importjára.²⁵ Éppen ezért volt meghatározó esemény a Leviathán gázmező felfedezése 2010 decemberében, amely kiterjedése és a kitermelhetőség becsült költségei alapján jelentős mértékben csökkentené Izrael energiatülszórását, sőt exportórrá léphetne elő a természetes gáz piacán. A kitermelés 2019. december végén kezdődött, így ennek hatása a következő években lesz igazán érezhető.²⁶

Az izraeli kereskedelmi mérleg vizsgálata alapján egyensúlyközeli helyzetet láthatunk: 2017-ben a teljes export értéke 103,3 milliárd dollár volt, míg az import 96,7 milliárd dollárt ért el.²⁷ Az OEC (a világ vezető nemzetközi kereskedelmi adatplatformja és a Trading Economics (gazdasági kereskedelmi információs szolgáltató szervezet) adatait összevetve azt láthatjuk, hogy Izrael importjának mértéke az évek során folyamatosan változik, de a különböző kategóriába sorolt javak viszonylag állandó helyet foglalnak el az importált termékek rangsorában, a ráfordítás arányos költségei alapján.²⁸ ²⁹ Például: 2018-ban Izrael teljes éves importjának körülbelül 28 százalékát gépek és eszközök tették ki, a második leggyakrabban importált termék a gyémánt

²³ A palesztinai zsidó közösség héber elnevezése.

²⁴ RÉMAI 2014

²⁵ ASA-EL, Amotz: *Gas discovery tempers Israeli recession blues*. Link: https://archive.vn/20130128053526/http://articles.marketwatch.com/2009-01-27/news/30797823_1_gas-discovery-delek-group-natural-gas/2 Letöltés dátuma: 2020.11.05.

²⁶ URL11: Bloomberg: *Noble Energy Announces First Gas From the Leviathan Field Offshore Israel*.

²⁷ URL12: Central Bureau of Statistics – *Israel*.

²⁸ URL13: OEC: *What does Israel import? (2018)*

²⁹ URL14: Trading Economics: *Israel Imports By Category*.

(11%) volt. Harmadik helyen az olaj és egyéb fosszilis energiahordozók álltak kilenc százalékkal, míg hét százalék szállítási és közlekedési eszközökből tevődött össze.³⁰

A részletes import adatokat megnézve – az OEC csoportosítása alapján – 2018-ban az első helyen az ásványi kincsek és energiahordozók álltak (13,1%). A második helyen főleg a dimonai nukleáris erőműhöz és más nukleáris létesítményekhez (pl.: fizikai kutatóközpontok) kapcsolódó eszközöket és nyersanyagokat találjuk (10,3%). A harmadik helyen technikai eszközök (9,63%), a negyedik helyen az építőiparhoz szükséges anyagok és a gyémánt (9,37%) míg az ötödik helyen járművek – főleg szállítási és tömegközlekedési eszközök (8,44%) – jelennek meg.

Érdemes kiemelni, hogy a repülőgépek, légi eszközök aránya az importból 2018-ban két százalék volt, míg a vízi közlekedési eszközök részaránya 0,26 százalék.³¹

A későbbiekben vizsgálni fogom az IDF eszközeinek származási országát és gyártóit, amely kapcsán a fenti adat meg fogja erősíteni azt a hipotézist, mely szerint a légierő a leginkább importfüggő haderőnem az IDF-en belül.

Az MIT³² elemzése alapján az 1. számú táblázat mutatja be az izraeli import szempontjából kiemelt országokat, az importból való részesedésük arányát és az importált termékek fő kategóriáit a 2016-os évre vonatkozóan:³³

A kiemelt kereskedelmi partnerek listáján végigtekintve megállapíthatjuk, hogy Izrael hagyományos, mondhatnánk tradicionális külpolitikai partnerei jelennek meg a listában. Domináns az Egyesült Államok szerepe, de emellett a nyugat-európai országokkal való tradicionálisan jó kereskedelmi és külpolitikai kapcsolat is visszaköszön. Törökország megjelenése a listában nem meglepő, hiszen egyrészt a földrajzi közelség, másrészt a török könnyű- és nehézipar elmúlt évtizedekben végbement fejlődése a török exportot meghatározóvá tette a régióban. Japán megjelenése pedig a precíziós eszközök miatt nem okoz meglepetést, amelyek főleg optikai technológiákhoz és az autógyártáshoz kötődnek.

³⁰ URL15: *The Observatory of Economic Complexity, MIT.*

³¹ URL13: OEC: *What does Israel import? (2018)*

³² Massachusetts Institute of Technology – Massachusetts-i Technológiai Intézet

³³ URL15: *The Observatory of Economic Complexity, MIT.*

Forrás ország	Részesedés Izrael éves importjából (%)	Vezető termékkategóriák
1. Egyesült Államok	13%	elektronikai eszközök
2. Kína	9,5%	különböző termékek
3. Svájc	6,9%	olaj, kémiai anyagok (gyémánt)
4. Németország	6,6%	különböző típusú termékek
5. Belgium/Luxemburg	6,3%	gyémánt
6. Egyesült Királyság	5,9%	olaj
7. Hollandia	4,4%	számítógépek és elektronikai eszközök
8. Olaszország	4,4%	különböző típusú termékek
9. Törökország	4,2%	különböző típusú termékek
10. Japán	3,8%	gépjárművek, fotótechnika

4. Import és hadiipar az Izraeli Védelmi Erők szemszögéből

4.1. Visszatekintés az izraeli katonai logisztika kezdeteire

Izrael megalakulását megelőzően, már az 1920-as évek elejétől működtek olyan irreguláris elődszervezetek, amelyek 1948 után, a létrejövő Izraeli Védelmi Erőkbe tagozódva, annak gerincét alkották. Ezek az elődszervezetek is szembesültek az utánpótlás hiányának problematikájával és a logisztika fontosságával. Az elődszervezetek közül a britek által támogatott Hagana hasonlított leginkább egy reguláris katonai szervezetre mind felépítésében, mind létszámában. Éppen ezért már az 1930-as évek közepétől a szervezeten belül elkezdtek kiépülni

az utánpótlás biztosítására irányuló eljárásrendek, és elkezdődött a nemzetközi kapcsolatok kiépítése a fegyverbeszerzések, a lőszer és más hadfelszerelés (muníció) biztosítása érdekében.³⁴

Az első zsidó szállítási és ellátási egységeket még az I. világháború idején szervezte meg Joseph Trumpeldor³⁵, hogy segítse a brit hadsereg regionális működését. Ez volt az ún. Zion Mule Corps³⁶, amelyből az 1930-as és az 1940-es években kinőtték magukat a Jisuv politikai vezetéséhez és a Haganához is kötődő szervezetek, amelynek fő feladata ezekben az időkben az illegális bevándorlás, az Alija Bet támogatása és megszervezése volt. Ezzel párhuzamosan ezek a szervezetek feleltek a Jisuv³⁷ fegyveres erőinek hadianyaggal történő ellátásáért is.³⁸

A Hagana mellett működő logisztikai szervezetek mellett működött a Zsidó Ügynökség szervezete is, amelynek fő célja volt a politikai támogatás megszerzése a létrehozandó Izrael Állam számára, de emellett lehetőségeihez mérten igyekezett hadianyagok beszerzésével is támogatni a Palesztin Mandátum területén élő zsidó közösséget. Emellett fontos kiemelni, hogy az irreguláris szervezetek közül az Irgunt alapvetően Kelet-Európából bevándorolt zsidók alkották, akik kapcsolataik és nyelvtudásuk révén igyekeztek a kelet-európai régió országaiból fegyvereket beszerezni. Már jóval az állam kikiáltása előtt, 1933-ban megalakult az Izraeli Hadi Gyárak, héberül Ta'asiya Tzvait (Taas)³⁹, amelynek célja az volt, hogy a Palesztin Mandátum területén állítson elő fegyvereket és hadianyagot. A Taas fő küldetése 1953-tól – többségi kormányzati tulajdonba kerülésétől – a zsidó lakosság védelmi igényeinek kielégítése (pl.: óvóhelyek) és az IDF felfegyverzése volt.

A logisztikai egységeknek már az első arab-izraeli háborúban kiemelt szerep jutott, amikor lehetővé tették a Burma úton történő átjutást Jeruzsálembe. Ezzel a tetteikkel a logisztikai erők meghatározó helyet vívtak ki az IDF szervezetén belül. Az 1950-es évek elejétől Izrael Államnak lehetősége volt nemzetközi hadianyag-beszerzések lebonyolítására is, ekkor alakult ki szoros kapcsolat a francia hadiiparral. 1966 után a logisztikai egységeket átszervezték, és kilenc regionális

³⁴ RÉMAI 2014

³⁵ 1880-1920, cionista aktivista

³⁶ Cion Összvér Hadtest

³⁷ A 19. század utolsó negyedétől kialakuló palesztinai zsidó közösség héber neve.

³⁸ URL16: *Logistic Corps*.

³⁹ URL17: Izraeli Hadi Gyárak - התעשייה הצבאית

alközpontot hoztak létre egy központi szerv irányítása alatt, amely modell a hatnapos háborúban (1967) bizonyította hatékonyságát. 1968-ban az IDF logisztikai egységeinek jelentős szerepe volt abban, hogy a Sínai-félszigeten harcoló alakulatok megfelelő ellátást kapjanak, ehhez előretolt logisztikai központok kiépítésére került sor.

Az 1973-as jom kippuri háború során a logisztikai egységek a harcoló alakulatok mellé kerültek beosztásra, majd 1975-ben megalakult az önálló Technológiai és Logisztikai Igazgatóság. Az 1982-es libanoni háború új, addig nem ismert kihívás elé állította a logisztikát, amikor a járhatatlan dél-libanoni utak helyett a csapatok légi úton történő ellátását kellett biztosítani.⁴⁰ A 2006-os második libanoni háború tapasztalatai és kritikái a támogató erők esetében is megjelentek, amely arra készítette az IDF vezetését, hogy a számos egyéb terület mellett a katonai logisztika területét is reformok alá vonja.⁴¹ Igazodva a modern kihívásokhoz, az IDF Logisztikai Igazgatósága is egyre inkább az aszimmetrikus kihívások során felmerülő feladatokra, az időben gyorsan alakuló, változó konfliktusok kezelésére készül fel, ezért az elmúlt években jellemzően a gyorsan telepíthető és felszámolható logisztikai szervezetek felállításának megszervezése állt a fókuszban.⁴²

Mára az IDF Technológiai és Logisztikai Igazgatósága közvetlenül a vezérkar alá rendelt szervezet, amely három hadtestből áll:

- (1) a (Központi) Logisztikai Hadtestből;
- (2) az Egészségügyi Hadtestből és a
- (3) Csapatlogisztikai Hadtestből.⁴³

A *Logisztikai Hadtest* egy támogató szervezet, amely központosítja a logisztikai tevékenységet, ideértve bárminemű szállítást és építkezést. „A feladataik közé tartozik a katonai felszerelések fejlesztésével, kezelésével, szállításával és karbantartásával, a katonai élelmiszerek fejlesztésével, tesztelésével és ellátásával, az üzemanyag-ellátás karbantartásával és tesztelésével foglalkozó számos tevékenységi terület. Emellett az IDF raktárainak folyamatos üzemeltetése, a felszerelések

⁴⁰ URL16: *Logistic Corps*.

⁴¹ RAPAPORT, Amil: *The Logistic Failures Will Not Be Repeated*. Link: <https://www.israeldefense.co.il/en/content/logistic-failures-will-not-be-repeated>
Letöltés dátuma: 2020.11.01.

⁴² RÉMAI Dániel (2020B): Az izraeli védelmi tervezés: a hadikultúrák kaméleonja. In: *Szakmai Szemle*. 2020/4. szám. 143-157.o.

⁴³ URL18: *Technological and Logistics Directorate*.

szállítása, a mosoda, nyomdai munkák, a benzinkutak és tárolók üzemeltetése, az IDF engedélyezési és szabványosítási rendszerének működtetése. A hadtest felel az IDF logisztikájáért, úgymint ellenőrzések; a járművek, a készletek karbantartása és biztosítása; az önkéntesek; az építkezések engedélyeztetése és lebonyolítása; az élelmiszerek, felszerelések és az üzemanyag biztosítása.”⁴⁴ Ehhez a tevékenységhez kapcsolódnak szorosan a *Csapatlogisztikai Hadtest* feladatai, amely a közvetlen végrehajtásért (technikai kivitelezésért) felelős. Az *Egészségügyi Hadtest* az elmúlt években világszerte hajtott végre légi úton történő orvosi segítségnyújtási műveleteket katasztrófa sújtotta területeken. A segélyezési műveletek gyors végrehajtása érdekében önálló, moduláris egységek kialakítására került sor, rugalmas operatív módszerekkel.

Michael Naor elemzése szerint az Egészségügyi Hadtest tapasztalatai jelentős mértékben hozzájárulnak a civil és katonai együttműködés gyakorlatának fejlesztéséhez.⁴⁵

4.2. Az izraeli hadiipar fejlődése

Az önálló izraeli hadiipar kiépítése már az állam megalakítása előtti időkben is nemzetstratégiai kérdésnek számított.⁴⁶ „Az 1950-es évek közepén indult el az UZI géppisztoly, az IMI gépkarabély, a Negev könnyűgéppuska, a Jericho 941 félautomata pisztoly és a Tavor gépkarabély kifejlesztése. Ezek a fegyverek próbáltak igazodni az alkalmazási viszonyokhoz és az IDF katonai stílusához. A fegyverfejlesztéseket az IDF igényei mellett nagymértékben meghatározta a térség ritka ásványkincs-készlete, amely hatására az izraeli hadiipar az anyagtakarékos, de minőségi megoldásokat kereste és keresi a mai napig. A folyamatos fejlesztések és a nagymértékű állami kutatás-fejlesztési támogatás hatására az 1980-as évekre az izraeli hadiipar a világ élvonalába került. A fegyverarzenál fejlesztése mellett nagy hangsúlyt helyeztek a civil védelmi, a kommunikációs és a navigációs eszközök fejlesztésére is.”⁴⁷

⁴⁴ URL19: *Israel Defense Forces: Ordnance Corps.*

⁴⁵ NAOR, Michael: *Healthcare Military Logistics at Disaster Regions around the World: Insights from Ten Field Hospital Missions over Three Decades.* <https://www.intechopen.com/books/military-engineering/healthcare-military-logistics-at-disaster-regions-around-the-world-insights-from-ten-field-hospital-> Letöltés dátuma: 2020.11.02.

⁴⁶ AVI-HAI, Avraham: Ben Gurion – State builder, Israel Universities Press, Jerusalem, 1978.

⁴⁷ RÉMAI 2014

Az Izraeli Védelmi Erők erősen beágyazódott az izraeli társadalom szövetébe, és ez a szoros összefonódás a gazdaság szektorainak szereplőivel is fennáll. A haderő és a gazdaság szoros együttműködése folyamatos volt az évek során: 1988-ban 150 hadiipari vagy ahhoz kapcsolódó vállalat működött az országban, amelyek magán, állami vagy vegyes tulajdonúak voltak. Ezekben az években körülbelül 65 000 ember dolgozott a védelmi iparban. A Lavi-program⁴⁸ sikereit megakadályozó politikai, valamint gazdasági tényezők és a megváltozott globális biztonsági helyzet hatására a hadiipar és a polgári-gazdasági szektor együttműködése némileg csökkent az 1990-es évek közepére, de 2000 után az együttműködés új lendületet kapott. Megfigyelhető, hogy számos izraeli start-up vállalat és technológiai cég vezetésében helyet kapnak volt katonatisztek, a cégek igyekeznek a valós védelmi igényeket kiszolgálni, továbbá az IDF is szorgalmazza az együttműködést a piaci szektor szereplőivel. Napjainkban három kiemelt hadiipari gyártó működik az országban,⁴⁹ amelyhez több száz kisebb cég és alvállalkozás kapcsolódik. A Taas utódja az Israel Military Industries Ltd. (IMI), az Israel Weapon Industries (IWI) és a Rafael Advanced Defense Systems (RAFAEL) hadiipari szervezetek eredményei együttesen tették lehetővé, hogy Izrael a világ egyik vezető fegyverexportőrévé váljon, különös tekintettel a légvédelmi rendszerek, a drónok és számos más, innovációt és kutatás-fejlesztést követelő technológiai területre.⁵⁰

A modern izraeli hadiipar fejlődését jól illusztrálja, hogy az elmúlt években Izrael jelentős fegyvereladási szerződéseket kötött olyan országokkal, mint Brazília vagy India. Az izraeli külpolitika egyik új eszközeként jelenik meg a fegyvereladás és a védelmi eszközök exportja. Izrael a piacon jól eladható eszközeivel nyitni tudott a világ muszlim országai felé is, amelyek az elmúlt évtizedekben alapvetően elzárkóztak a diplomáciai kapcsolatfelvételtől a zsidó állammal.⁵¹

⁴⁸ Izraeli vadászrepülőgép-fejlesztési program az 1980-as évektől az 1990-es évek elejéig. A repülőgép prototípusai elkészültek csak az amerikai hajtóműembargó akadályozta meg a sorozatgyártást. A fejlesztés során olyan technológiákat fejlesztettek ki, mely a későbbiekben a hadiipar számos területén és az izraeli high-tech ipar megalapozását tették lehetővé.

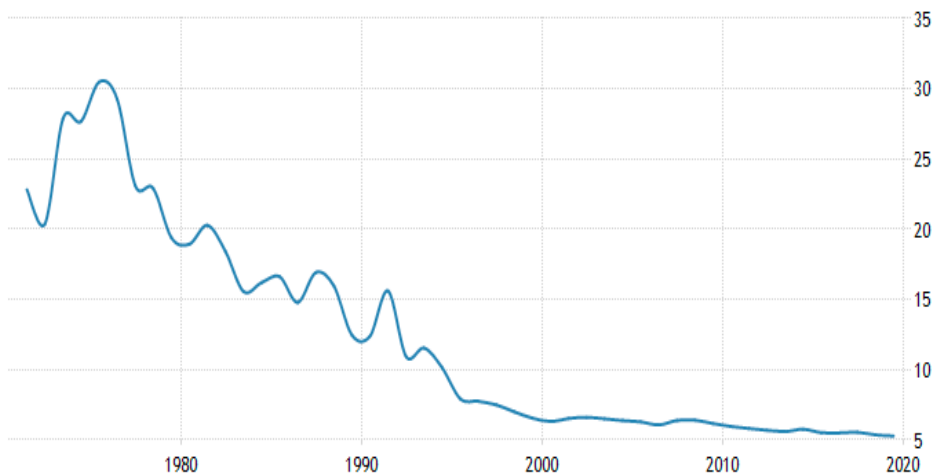
⁴⁹ FLEURANT, Aude - KUIMOVA, Alexandra - TIAN, Nan – WEZEMAN, Pieter D. – WEZEMAN, Siemon T.: The SIPRI Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2017. Link: <https://www.sipri.org/publications/2018/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2017> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

⁵⁰ URL20: *Israel among top arms exporters and importers.*

⁵¹ BENN, Aluf: *Israel Selling Military Wares to Mideast Countries, Britain Says.* Link: <https://www.haaretz.com/premium-israel-selling-arms-to-muslim-countries-1.5277220> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

4.3. Az IDF költségvetése és az izraeli védelmi tervezés kihívásai napjainkban

A Világbank adatai alapján láthatjuk, hogy az izraeli védelmi költségvetés folyamatosan csökkent az évtizedek során. Értelemszerűen a háborús időszakokban előfordult, hogy a védelmi kiadások az ország GDP-jének akár 30 százalékát is felemésztették, de alapvetően az 1990-es évek közepe óta a GDP 10 százaléka alatt költ Izrael a haderőre. (2. ábra)

2. számú ábra. Izraeli katonai kiadások a GDP százalékos arányában 1972-2020⁵²

A Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) adatbázisa alapján a 2019-es évben a világ országai átlagosan a GDP 2,2 százalékát költötték katonai és védelmi kiadásokra. Izrael 2019-ben a GDP 5,3 százalékát költötte a haderőre, amellyel a második helyen áll a világ országai között, csak Szaúd-Arábia előzi meg (8%). Oroszország (3,9%) és az Egyesült Államok (3,4%) mellett Dél-Korea (2,7%) és India (2,4%) tartozik az élbolyba. Összességében láthatjuk, hogy – GDP-arányosan – Izrael a világ országaihoz és vezető katonai hatalmaihoz viszonyítva is jelentősen többet áldoz a védelmi költségvetésre.⁵³

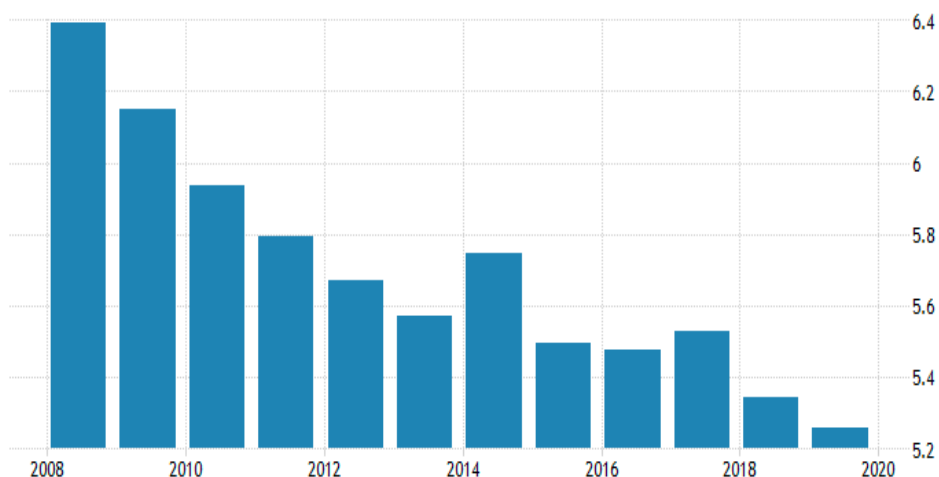
Izrael védelmi költségvetésének kiemelt részét képezi az Egyesült Államok által, a II. világháború vége óta nyújtott éves segély összege.

⁵² URL21: *Israel - Military Expenditure (GDP%)*.

⁵³ URL22: TIAN, Nan; FLEURANT, Aude; KUIMOVA, Alexandra; WEZEMAN, Pieter D.; WEZEMAN, Siemon T. (27 April 2020). "Trends in World Military Expenditure, 2019" (PDF). Stockholm International Peace Research Institute. Retrieved 27 April 2020.

Az összeg évről évre változik, de fontos alapja az izraeli-amerikai védelmi-gazdasági együttműködésnek. A támogatások általában tíz éves időszakokat ölelnek fel, a 2019-2028 közötti időszakra összesen 38 milliárd dolláros támogatásról beszélhetünk, amelynek jelentős része visszaforg az amerikai hadiiparba. Ugyanakkor a segélynek vannak a jelentős haddipari tételeken túl olyan kisebb részei is, amelyek a veteránok támogatására, a katonai technológia más területeken (pl.: mezőgazdaság) történő felhasználására irányulnak.⁵⁴

A 2010 utáni időszakban is láthatjuk a korábban említett, folyamatosan csökkenő tendenciát, ahol a GDP arányában a katonai kiadások öt és hat százalék között mozognak évente. (3. ábra)

3. számú ábra. Izraeli katonai kiadások a GDP százalékos arányában (2008-2020)⁵⁵

A tényleges éves költséget dollárra átszámítva azt láthatjuk, hogy évről évre csökken a haderőre fordított összeg, de ez nem feltétlenül jelent romlást vagy visszaesést: a 2006-os libanoni háború utáni átalakítások és a haderőreform eredményeként mára az IDF olyan szintű felszereltséggel rendelkezik, amikor jelen pillanatban nem feltétlenül szükséges nagyobb investíció végrehajtása, hanem a szinten tartás, a modern, ütőképes haderő fenntartása a cél.⁵⁶

Mintz és Ward cikke alapján elmondható, hogy Izraelben a katonai költségvetést politikai-gazdasági eszközként is használják a gazdaság

⁵⁴ URL23: *U.S. Foreign Aid to Israel.*

⁵⁵ URL21: *Israel - Military Expenditure (GDP%).*

⁵⁶ URL24: *Israel – Military Expenditure.*

irányításának elősegítésére és a különböző gazdasági és politikai szereplők számára kedvező választási légkör biztosítására.⁵⁷ Ezzel párhuzamosan megfigyelhetjük azt is, hogy a modern, aszimmetrikus kihívások megjelenése arra kényszeríti az Izraeli Védelmi Erőket, hogy egyszerre próbáljanak meg felkészülni a hagyományos és az aszimmetrikus kihívásokra. Ennek nemcsak a szervezet koherens működése szempontjából vannak vonzatai, de pénzben mérhető, eltérő fejlesztési irányokat megkövetelő védelmi tervezést tesz szükségessé.⁵⁸ Az aszimmetrikus konfliktusokra való felkészülés minden területet érint, amelyre a jelenlegi vezérkari főnök, Aviv Kochavi által kidolgozott és 2019 áprilisában meghirdetett ún. Lendület Terv (Tenufa) kíván választ adni. A Tenufa egy öt évre szóló fejlesztési koncepció annak érdekében, hogy az IDF „halálosabbá, hatékonyabbá és felkészültebbé váljon a felmerülő fenyegetésekre”.⁵⁹

Kochavi terve jelentős hangsúlyt fektet a légielő és a hírszerzés fejlesztésére a szárazföldi erők és az informatikai rendszerek modernizálása és fejlesztése mellett, de foglalkozik szinte minden területtel,⁶⁰ hiszen az új típusú kihívások alapjaiban változtatják meg a haderők működését.

A katonai logisztika területén bekövetkező változásokról értekezik Eyal Ziv, aki az új típusú kihívásokra a moduláris logisztikai elemek dinamikus hálózatba történő szervezésében látja a megoldást. Ziv alapján ez a rendszer nem új keletű az IDF-ben, és továbbfejlesztése olcsó, ugyanakkor hatékony megoldást kínálhat a jövő konfliktusaiban is.⁶¹

Összességében, a védelmi igazgatás vagy a gazdaságmozgósítás koncepciójának tekintetében nem találunk különösebb változást az izraeli felfogásban. A Gadi Eisenkot által, vezérkari főnöksége idején jegyzett, 2015 augusztusában nyilvánosságra hozott „*Deterring terror*

⁵⁷ MINTZ, Alex – WARD, Michael, D. Ward.: *The Political Economy of Military Spending in Israel*. Link: <https://www.jstor.org/stable/1962403?seq=1> Letöltés dátuma: 2020.08.11.

⁵⁸ RÉMAI 2020A

⁵⁹ GROSS, Judah Ari: *IDF unveils first-of-its-kind unit unifying pilots, tank drivers and more*. Link: <https://www.timesofisrael.com/idf-unveils-first-of-its-kind-unit-unifying-pilots-tank-drivers-and-more/> Letöltés dátuma: 2020.04.12.

⁶⁰ URL25: *Israel presenta un nuevo plan para hacer su Ejército más letal ante enemigos como Irán*.

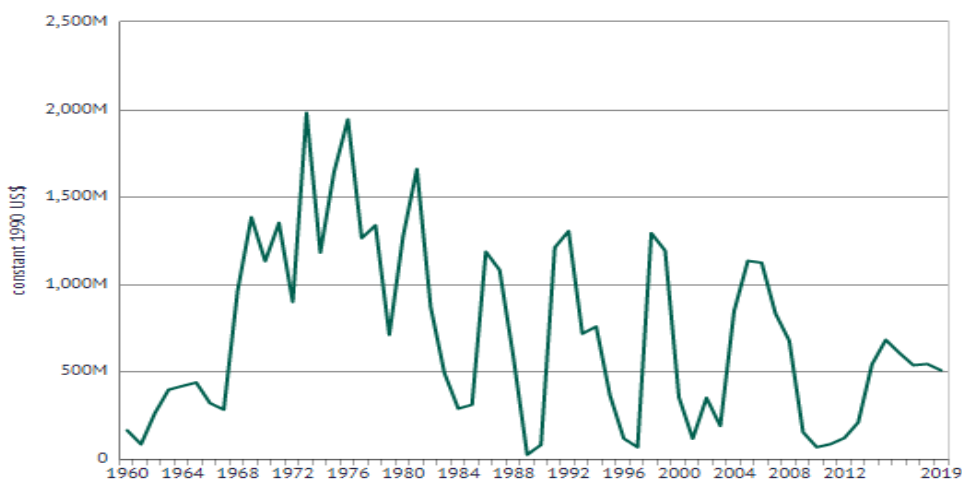
⁶¹ Ziv, EYAL: *Logistics in Asymmetric Conflicts*. Link: https://alu.army.mil/alog/issues/JanFeb12/Logistics_Asymmetric.html Letöltés dátuma: 2020.04.11.

– *How Israel Confronts the Next Generation of Threats*” című dokumentum is foglalkozik a háborús gazdaság kérdésével. Eisenkot definíciója szerint ez nem más, mint ami ”lehetővé teszi az IDF számára, hogy maximalizálja képességeit a harcok minden szakaszában oly módon, hogy a küldetés leghatékonyabb végrehajtását biztosítsa.”⁶² A nem túl részletes leírás mögül egyértelműen kiviláglik, hogy az IDF számára továbbra is minden lehetőség nyitva áll a hatékony működés fenntartása és Izrael biztonságának megóvása érdekében.

5. Az IDF importfüggősége napjainkban

Vajon milyen mértékben múlik a hatékony működés az IDF-en és az izraeli hadiipari vállalatokon és milyen mértékben a nemzetközi piacon és beszállítókon?

Ha megnézzük az izraeli fegyverimport mértékének dollárban mért alakulását 1960-tól, komoly kilengéseket láthatunk. Elmondhatjuk, hogy történelme során Izrael arányaiban soha nem költött még ilyen keveset importból származó fegyvervásárlásra, mint az elmúlt tíz évben. A 2006-os libanoni háborút követően, 2008-tól indult el az IDF reformja, amelynek célja egy ütőképes, modern haderő létrehozása volt – ennek költségei egyértelműen megjelennek a grafikonon. Ugyanakkor 2014 óta folyamatos csökkenés figyelhető meg. (4. ábra)

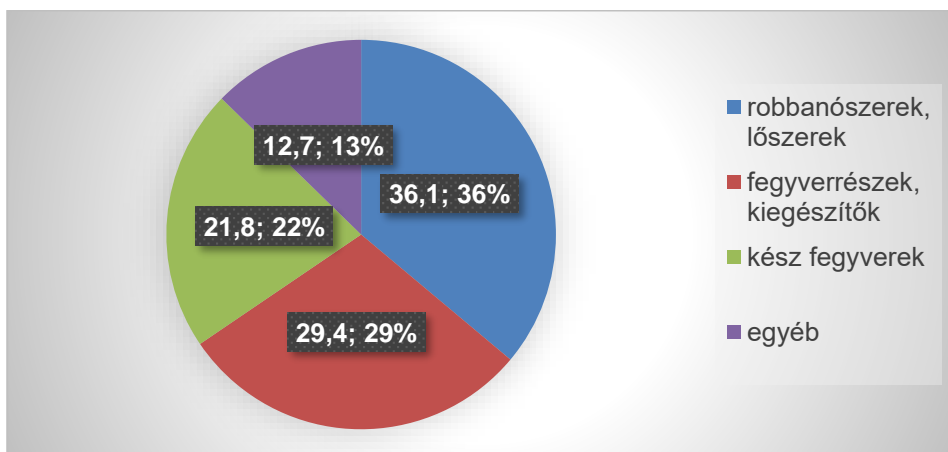
4. számú ábra. Az izraeli fegyverimport mértéke (USD/év, 1960-2019)⁶³

⁶² URL26: *Detering Terror - English Translation of the Official Strategy of the Israel Defense Forces*. 27. o..

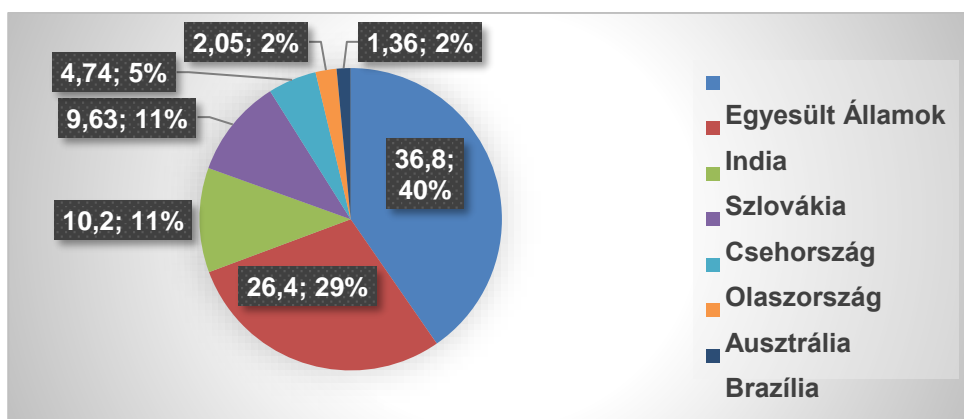
⁶³ URL27: *Israel - Arms imports in constant prices of 1990*.

A csökkenés oka mögött egyrészt a fejlett, már exportra is képes hadiipar áll, másrészt az, hogy a haderő felszereltsége a libanoni háborút követő reformok után a 2010-es évek közepére elérte a szükséges szintet.

Az OEC adatai alapján láthatjuk, hogy 2018-ban Izrael haditechnikai eszköz importjának több mint egyharmadát a robbanószerkezetek és lőszerkezetek tették ki (36,1%), míg a fegyverrészek és egyéb kiegészítők közel harminc százalékban jelentek meg (29,4%); maguk a kész fegyverek az import 21,8%-át és egyéb eszközök a 12,7%-át tették ki. (5. ábra)

5. számú ábra. Az izraeli fegyverimport százalékos aránya kategóriánként – 2018 (Az OEC alapján a szerző szerkesztése.)⁶⁴

6. számú ábra. Az izraeli fegyverimport százalékos aránya országonként – 2018 (Az OEC alapján a szerző szerkesztése.)⁶⁵

⁶⁴ URL28: OEC – Israeli weapons import by category.

⁶⁵ URL29: OEC – Israeli weapons import by country.

2018-ban a fegyverimportra költött összeg 36,8 százaléka az Egyesült Államokhoz került, 26,4%-a Indiához. Szlovákia, Csehország, Dél-Korea, Olaszország, Brazília és Ausztrália szerzett még egy százaléknál nagyobb részesedést az Izraeli fegyverimportból. (6. ábra)

Ha áttekintjük az Izraeli Védelmi Erők által használt eszközök és fegyverek listáját, azt láthatjuk, hogy a pisztolyok és kisebb kézfegyverek esetén nagy a gyártó variabilitása – Csehországtól, Ausztrián át a Szovjetunióig⁶⁶ találunk beszállítót.

A komolyabb kézfegyverek esetén azonban már egyértelműen az izraeli és amerikai gyártók dominálnak. Ugyanez igaz a járművek esetében is, ahol a páncélozott járművek kizárólag amerikai és izraeli gyártóktól származnak, míg a szállítójárművek között megtalálhatjuk más országok gyártóit is (pl.: Törökország).

A Vaskupola légvédelmi rendszer elemei és a drónképeséget adó eszközök kizárólag izraeli gyártmányúak, de a kézi légelhárító egységek és a nem integrált elhárító eszközök között találunk amerikai gyártótól származókat is.

A légierőhöz (IAF) kapcsolódó tételek esetén (repülőgépek, kiegészítő eszközök, helikopterek) egyértelmű az amerikai gyártók hegemoniája. A haditengerészet eszközei esetén izraeli gyártók dominálnak, de feltűnik dél-afrikai kivitelezésű is.⁶⁷

Hasonlóan a kiemelt kereskedelmi partnerek listájához, a fegyverimport esetében is dominánsan jelen van az Egyesült Államok. Ugyanakkor látható az elmozdulás a nyugat-európai kereskedelmi partnerektől a volt keleti blokk országai felé. Ennek oka a tradíciókban keresendő: míg ebben az esetben az Izrael Állam megalapítása előtt a félkatonai szervezetek, mint a Hagana és az Irgun által Kelet-Európából beszerzett fegyverbeszerzések továbbélését látjuk, addig Brazília és India esetében már az új izraeli külpolitika nyomai fedezhetők fel, amelyeket a modern fegyverexport és partnerség alapozott meg.⁶⁸

⁶⁶ Rendszerben vannak még 1990 előtti fegyverek.

⁶⁷ URL30: List of equipment of the Israel Defense Forces.

⁶⁸ ROBLIN, Sebastian: Israel's Wish List: Here's The \$8 Billion In U.S. Weapons It Wants To Buy. Link: <https://www.forbes.com/sites/sebastienrob-lin/2020/09/18/on-heels-of-accord-with-bahrain-and-uae-israel-seeks-8-billion-in-us-weapons/?sh=3e6bce8418cf> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

6. Konklúzió

Az Izraeli Védelmi Erők fennállása óta tizenhat háborús vagy háborús szint alatti konfliktusban vett részt,⁶⁹ amelyek többségében döntő szerep jutott a hadianyag-felhasználásnak – különösen az állam megalapítását követő konfliktusok esetében.

A fentiekben az izraeli védelmi tervezés, a hadiipar fejlődése, az ország természeti adottságai, a gazdasági mutatók – különös tekintettel az import és a hadiipari termékek importjára vonatkozó adatok – alapján igyekeztem bemutatni azokat a faktorokat, amelyek hatással lehetnek Izrael és az Izraeli Védelmi Erők importfüggőségére. Összességében Izrael fejlett hadiipara számos esetben lehetővé teszi, hogy függetlenedjen az importtól, különösen igaz ez a kutatás-fejlesztést és innovációt igénylő termékek esetén. A védelmi ipar kiterjedtsége, a gyártókapacitás rendelkezésre állása, a munkaerő mennyisége lehetővé teszi az önállósodást, de a természeti erőforrások szűkössége minden esetben gátat fog szabni egy, az importtól teljesen független védelmi ipar létrejöttének. Egyértelműen kirajzolódik, hogy bizonyos hadiipari fejlesztések esetén az izraeli védelmi ipar nem képes költséghatékony fejlesztésre és termelésre. Míg a kézifegyverek és a harcjárművek esetében rendelkezésre áll a know-how, a gyártókapacitás, addig a légierő esetében látható, hogy a repülőgépek beszerzése teljes mértékben az Egyesült Államok beszállítóihoz kötött. Az izraeli vadászrepülőgép-fejlesztési program az 1980-as évektől az 1990-es évek elejéig tartott. A repülőgép prototípusai elkészültek, csak az amerikai hajtóműembargó akadályozta meg a sorozatgyártást. A fejlesztés során olyan technológiákat fejlesztettek ki, amelyek a későbbiekben a hadiipar számos területén lettek hasznosítva, és az izraeli high-tech ipar megalapozását tették lehetővé.

Az importfüggőség kérdését árnyalja Izrael nemzetközi kapcsolatainak bonyolult rendszere. A használt eszközpark jelentős mértékben az Egyesült Államok beszállítóinak termékeire épül. Az Izrael és az USA közötti kapcsolat egy szoros, az állam megalapítása óta fennálló, mondhatni különleges kapcsolat. Ezért ebben a viszonylatban - véleményem szerint - importfüggőség tekintetében kisebb a kitétség, mint például az indiai vagy kelet-európai beszállítók vonatkozásában.

⁶⁹ URL31: „*Vital Statistics: Total Casualties, Arab-Israeli Conflict.*”

A védelmi tervezés és a beszerzések kapcsán egyértelműen látható, hogy Izrael kevés, de jól megválogatott partnertől szerez be kész javakat. Emellett a saját gyártókapacitásának fenntartásához szükséges nyersanyagok esetében is igyekszik olyan partnereket keresni, akikkel történelmi hagyományokon nyugvó kapcsolata van, ezzel is csökkentve az importfüggőséget. A speciális biztonsági kihívások miatt bizonyos területeken jelentős eredményeket ért el az izraeli hadiipar, ilyen területek például a drónképeség és a légvédelmi elhárító rendszerek. Ezek kifejlesztése évtizedek kemény és költséges munkája során jött létre, amelynek megtérülését jól mutatja, hogy ezekkel a termékekkel tudott Izrael kilépni a nemzetközi fegyverpiacra, és vált az egyik legnagyobb fegyverexportőrre. Ezek a termékek voltak azok, amelyek új fejezetet nyitottak az izraeli külpolitika és külgazdaság számára, lehetővé tették a nemzetközi kapcsolatok fejlesztését.

A Jisuv idején célként kitűzött önálló és önellátó hadiipar koncepciója a számok és a globális gazdasági folyamatok ismeretében teljesen nem valósulhatott meg, de ennek ellenére Izrael láthatóan törekszik arra, hogy importfüggőségét mind a nyersanyagok, mind a kész hadiipari termékek esetében minimalizálja. Ahogy Moshe Dayan⁷⁰ fogalmazott: „Az amerikai barátaink pénzt, fegyvert és tanácsokat ajánlottak. Elfogadtuk a pénzt, elfogadtuk a fegyvereket és visszautasítottuk a tanácsokat.”⁷¹ Az Izraeli Védelmi Erők képességeiben egyszerre jelenik meg a technológia és a tapasztalat, amelyet az elmúlt évtizedekben felhalmoztak. Ez utóbbi természetesen nem helyettesítheti a löszereket, fegyvereket vagy az ezek előállításához szükséges nyersanyagokat, de az izraeli gondolkodás, a kutatás-fejlesztési potenciál és az állam nemzetközi kapcsolatainak rendszere hozzájárul ahhoz, hogy az izraeli védelmi gazdálkodás importfüggősége ne haladja meg a „mindenképpen szükséges” szintet.

Felhasznált irodalom

ALLON, Yigal: *The Making of Israel's Army*. Universe Books, 1970.

ASA-EL, Amotz: *Gas discovery tempers Israeli recession blues*. Link: https://archive.vn/20130128053526/http://articles.market-watch.com/2009-01-27/news/30797823_1_gas-discovery-delek-group-natural-gas/2

⁷⁰ 1915-1981, korábbi izraeli vezérkari főnök, védelmi miniszter

⁷¹ DAYAN, Moshe: *Story of My Life*. New York, 1976, Da Capo Press.

AVI-HAI, Avraham: Ben Gurion – State builder, Israel Universities Press, Jerusalem, 1978.

BENN, Aluf: *Israel Selling Military Wares to Mideast Countries, Britain Says*. Link: <https://www.haaretz.com/premium-israel-selling-arms-to-muslim-countries-1.5277220> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

COHEN, Avner: *Israel and the Bomb*, Columbia University Press, 1998. (ebook)

DAYAN, Moshe: *Story of My Life*. New York, 1976, Da Capo Press.

FLEURANT, Aude - KUIMOVA, Alexandra - TIAN, Nan – WEZEMAN, Pieter D. – WEZEMAN, Siemon T.: *The SIPRI Top 100 Arms-producing and Military Services Companies*, 2017. Link: <https://www.sipri.org/publications/2018/sipri-fact-sheets/sipri-top-100-arms-producing-and-military-services-companies-2017> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

GROSS, Judah Ari: *IDF unveils first-of-its-kind unit unifying pilots, tank drivers and more*. 2020.

Forrás: <https://www.timesofisrael.com/idf-unveils-first-of-its-kind-unit-unifying-pilots-tank-drivers-and-more/>
Letöltés dátuma: 2020.04.02.

KRESS, Moshe: *Operational Logistics The Art and Science of Sustaining Military Operations*. Springer, 2016. 13. p.

MINTZ, Alex – WARD, Michael, D. Ward.: *The Political Economy of Military Spending in Israel*. Link: <https://www.jstor.org/stable/1962403?seq=1> Letöltés dátuma: 2020.08.11.

NAOR, Michael: *Healthcare Military Logistics at Disaster Regions around the World: Insights from Ten Field Hospital Missions over Three Decades*. <https://www.intechopen.com/books/military-engineering/healthcare-military-logistics-at-disaster-regions-around-the-world-insights-from-ten-field-hospital-> Letöltés dátuma: 2020.11.02.

RAPAPORT, Amil: *The Logistic Failures Will Not Be Repeated*. Link: <https://www.israeldefense.co.il/en/content/logistic-failures-will-not-be-repeated> Letöltés dátuma: 2020.11.01.

REED, John: *Unit 8200: Israel's cyber spy agency, Former insiders and whistle-blowers provide a view of the formidable military intelligence outfit*. 2015. Link: <https://www.ft.com/content/69f150da-25b8-11e5-bd83-71cb60e8f08c> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

RÉMAI Dániel: *Izraeli biztonság- és védelempolitika és az izraeli hadsereg 1948 és 1956 között. A térség geopolitikai tényezőinek hatása*

a modern izraeli hadsereg kialakulására és jellemzőire. Diplomamunka, NKE. 2014.

RÉMAI Dániel (2020A): Biztonsági kihívások hálójában, avagy az Izraeli Védelmi Erők esete az aszimmetrikus hadviseléssel. In: *Honvédségi Szemle*. 148. évf. 6. sz. 2020. 16-32. p.

RÉMAI Dániel (2020B): Az izraeli védelmi tervezés: a hadikultúrák kaméleonja. In: *Szakmai Szemle*. 2020/4. szám. 143-157.o.

ROBLIN, Sebastian: Israel's Wish List: Here's The \$8 Billion In U.S. Weapons It Wants To Buy. Link: <https://www.forbes.com/sites/sebastianrobin/2020/09/18/on-heels-of-accord-with-bahrain-and-uae-israel-seeks-8-billion-in-us-weapons/?sh=3e6bce8418cf> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

SZTEINBUK, Eduard: *R&D and Innovation as a Growth Engine*. National Research University – Higher School of Economics. Retrieved 11 May 2013. Link: <http://sun.inc.hse.ru/sites/default/files/Shteinbuk.pdf> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

Ullian, Robert: *Frommer's Easyguide to Israel [With Map]*. Frommer-media, 2014. (ebook)

VLADÁR Tamás: *Raimondo Montecuccoli*. Link: <https://multikor.hu/cikk.php?id=11189> Letöltés dátuma: 2020.01.11.

Ziv, EYAL: Logistics in Asymmetric Conflicts. Link: https://alu.army.mil/alog/issues/JanFeb12/Logistics_Asymmetric.html Letöltés dátuma: 2020.04.11.

ZUNES, Stephan: *Why the U.S. Supports Israel*. 2002. Link: https://ipsdc.org/why_the_us_supports_israel/ Letöltés dátuma: 2020.11.14.

Szerző nélküli internetes hivatkozások

URL1: *Katonai logisztika*. Link: http://nketuz.uw.hu/katonailogisztika.htm#_Toc439957469 Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL2: *NATO Logistics Handbook* – 2012. november. 20.p. Link: https://www.nato.int/docu/logi-en/logistics_hndbk_2012-en.pdf Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL3: *Definition of world-power*. Cambridge Dictionary. Link: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/world-power> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL4: *CIA World Factbook – Israel*. Link: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/is.html> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL5: *The World Bank*. Link: https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?year_high_desc=true Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL6: *Global FirePower – 2020 Military Strength Ranking*. <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL7: World Economic Forum: *These countries spend the most on research and development*. Link: <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/countries-spending-research-development-gdp/> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL8: Kaspersky: *Infographic: On the Trail of the Stuxnet Worm*. Link: <https://www.kaspersky.com/resource-center/infographics/stuxnet> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL9: *Ephraim Kishon*. Link: <https://www.onjewishmatters.com/ephraim-kishon> Letöltés dátuma: 2020.02.07.

URL10: Economic maps of Israel. Link: https://legacy.lib.ute-xas.edu/maps/atlas_middle_east/israel_econ.jpg Letöltés dátuma: 2020.11.05.

URL11: Bloomberg: *Noble Energy Announces First Gas From the Leviathan Field Offshore Israel*. Link: <https://www.bloomberg.com/press-releases/2019-12-31/noble-energy-announces-first-gas-from-the-leviathan-field-offshore-israel> Letöltés dátuma: 2020.11.05

URL12: Central Bureau of Statistics – Israel. Link: <https://www.cbs.gov.il/he/pages/default.aspx> Letöltés dátuma: 2020.11.05

URL13: OEC: *What does Israel import? (2018)* Link: https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/isr/all/show/2018/ Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL14: Trading Economics: *Israel Imports By Category*. Link: <https://tradingeconomics.com/israel/imports-by-category> Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL15: The Observatory of Economic Complexity, MIT. Link: http://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/hs92/import/isr/show/all/2016/ Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL16: *Logistic Corps*. Link: http://www.yehida.co.il/index.php?option=com_content&view=article&id=58&Itemid=17 Letöltés dátuma: 2017.03.11.

URL17: Israeli Hadi Gyáarak - התעשייה הצבאית Link: <http://www.imisystems.com/> Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL18: *Technological and Logistics Directorate*. Link: <https://www.idf.il/en/minisites/technological-and-logistics-directorate/> Letöltés dátuma: 2020.11.14.

URL19: *Israel Defense Forces: Ordnance Corps*. Link: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/idf-ordnance-corps> Letöltés dátuma: 2020.11.02.

URL20: *Israel among top arms exporters and importers*. Link: <https://www.jpost.com/Defense/Israel-among-top-arms-exporters-and-importers> Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL21: *Israel - Military Expenditure (GDP%)*. Link: <https://tradingeconomics.com/israel/military-expenditure-percent-of-gdp-wb-data.html> Letöltés dátuma: 2020.11.10.

URL22: TIAN, Nan; FLEURANT, Aude; KUIMOVA, Alexandra; WEZEMAN, Pieter D.; WEZEMAN, Siemon T. (27 April 2020). "Trends in World Military Expenditure, 2019" (PDF). Stockholm International Peace Research Institute. Retrieved 27 April 2020. Link: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-04/fs_2020_04_milex_0_0.pdf Letöltés dátuma: 2021.01.20.

URL23: *U.S. Foreign Aid to Israel - Updated November 16, 2020*. Link: <https://fas.org/sqp/crs/mideast/RL33222.pdf> Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL24: *Israel – Military Expenditure*. Link: <https://tradingeconomics.com/israel/military-expenditure#:~:text=Military%20Expenditure%20in%20Israel%20averaged,updated%20on%20> Letöltés dátuma: 2020.11.11.

URL25: *Israel presenta un nuevo plan para hacer su Ejército más letal ante enemigos como Irán*. Forrás: <https://actualidad.rt.com/actualidad/343033-israel-presentar-plan-momentum-fdi-iran> Letöltés dátuma: 2020.04.02.

URL26: *Deterring Terror - English Translation of the Official Strategy of the Israel Defense Forces*. 27. o. Link: <https://www.belfercenter.org/sites/default/files/legacy/files/IDF%20doctrine%20translation%20-%20web%20final2.pdf> Letöltés dátuma: 2020.03.11.

URL27: *Israel - Arms imports in constant prices of 1990*. Link: <https://knoema.com/atlas/Israel/Arms-imports> Letöltés: 2020.11.11.

URL28: *OECD – Israeli weapons import*. Link: https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/isr/all/19/2018/ Letöltés: 2020.11.11.

URL29: *OECD – Israeli weapons import*. Link: https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/isr/all/19/2018/ Letöltés: 2020.11.11.

URL30: List of equipment of the Israel Defense Forces. Link: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_equipment_of_the_Israel_Defense_Forces Letöltés dátuma: 2020.11.12.

URL31: „*Vital Statistics: Total Casualties, Arab-Israeli Conflict*,” Link: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/total-casualties-arab-israeli-conflict> Letöltés dátuma: 2020.11.12.